

EDUCATION OF YOUNG GENERATION-KEY TO HAPPINESS

Abdurahim Khasanovich Khasanov

Associate Professor, Institute for Retraining and
Advanced Training of Physical Education and Sports

ABSTRACT

In given article the basic features and methods of increase of spiritually-moral shape of youth in a civil society in the conditions of Uzbekistan are considered.

Keywords: youth, the youth policy, the spiritually-moral shape, harmoniously developed generation

YOSH AVLOD TARBIYASI-BAXT-SAODAT KALITI

Abdurahim Xasanovich Xasanov

Dotsent, Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni
qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti

ANNOTATSIYA

Maqola yosh avlod tarbiyasiga bag'ishlangan bo'lib, unda hozirgi kunda dunyo miqyosida beshafqat raqobat, qarama-qarshilik va ziddiyatlar tobora keskin tus olayotgan bir sharoitda yosh avlod tarbiyasiga befarq bo'lmaslik, yoshlar o'rtasida jinoyat sodir etishga yo'l qo'ymaslik, oila-jamiyatning tayanchi ekanligi haqidagi g'oyalar maqola mazmuniga singdirib yuborilgan.

Kalit so'zlar: raqobat, qarama-qarshilik, ziddiyat, diniy ekstremizm, terrorizm, giyohvandlik, odam savdosi, noqonuniy migratsiya, yoshlarga oid davlat siyosati, oila, odob-axloq, ta'lim-tarbiya, oila-jamiyatning tayanchi, farzand tarbiyasi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются основные особенности и методы повышения духовно-нравственного облика молодёжи в гражданском обществе в условиях Узбекистана.

Ключевые слова и фразы: молодёжь, молодёжная политика, духовно-нравственный облик, гармонично развитое поколение

Yosh avlod tarbiyasi hamma zamonlarda ham muhim va dolzarb ahamiyatga ega masala bo'lib kelgan. Biz yashayotgan XXI asrda esa u haqiqatan ham yo hayot, yo mamot masalasiga aylanib bormoqda. "Tarbiya qanchalik mukammal bo'lsa, xalq shunchalik baxtli yashaydi", degan hikmat bor. Tarbiya mukammal bo'lishi uchun esa mazkur sohada bo'shliq paydo bo'lishiga mutlaqo yo'l qo'yib bo'lmaydi.

Hozirgi kunda dunyo miqyosida beshafqat raqobat, qarama-qarshilik va ziddiyatlar tobora keskin tus olmoqda. Diniy ekstremizm, terrorizm, giyohvandlik, odam savdosi, noqonuniy migratsiya kabi xavf-xatarlar kuchayib, odamzot asrlar davomida amal qilib kelgan bebaho ma'naviy e'tiqodlar, oilaviy qadriyatlarga putur yetkazmoqda.

Shu boisdan ham mamlakatimizda yoshlarga oid davlat siyosati qanday amalga oshirilayapti, bu sohada qanday muammolar bor, ularni qanday hal qilishimiz kerak, degan savollar doimiy

e'tibor markazida bo'lib kelmoqda. Yoshlar ishtirokida huquqbuzarlik, jinoyat sodir etilayotgani, yosh oilalar o'rtasida ajralish holatlarining qayd etilayotgani barchamizni jiddiy tashvishga solishi kerak.

Yoshlar o'rtasida jinoyat sodir etish, diniy ekstremistik oqimlarga, terrorchi guruhlariga qo'shilib qolish holatlari uchramoqda. Albatta, bu borada hamma aybni u yoki bu idoraga, tashkilotga yuklab qo'yish adolatdan emas. Bu masalada hammamiz javobgarmiz. Hech kimning bu jarayonlardan chetda turishga haqqi yo'q. Biz yoshlarga bepisand, loqayd munosabatda bo'lsak, oqibati nima bo'lishi aniq-ular ham bizdan begonalashadi. O'qishdan, ishdan, jamiyatdan, davlatdan, boringki, hayotdan ko'ngli sovib, qo'lini yuvib, qo'ltig'iga uradi. Shuning uchun dabdabali, balandparvoz tadbirlar o'tkazish emas, balki yoshlar bilan bevosita ishlash, ular bilan amaliy muloqot qilish, ularni o'ylantirayotgan hayotiy muammolarni hal etishga e'tibor qaratishimiz maqsadga muvofiq bo'ladi

Jumladan, keyingi paytda turli mamlakatlarda sodir etilayotgan terrorchilik harakatlarining ijrochilari qatorida millatimizga mansub kimsalar ham borligi xalqimizda afsus va nadomat uyg'otmoqda. Tinchlik va osoyishtalikni, insoniylikni hamma narsadan ustun qo'yadigan xalqimiz bunday kimsalarning qilmishlarini keskin qoralaydi. Ularni o'zbek degan nomga nomunosib hisoblaydi.

Hozirgi vaqtda yoshlar, ayniqsa, chet elda ishlab, halol mehnat bilan daromad topaman, deb yurgan fuqarolarimiz terrorizm va ekstremizm changaliga tushib qolmasligi uchun davlatimiz barcha choralarni ko'rayapti. Bu yo'lda avvalambor, qo'shni davlatlar bilan hamkorlik aloqalarini rivojlantirishga alohida ahamiyat bermoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoevning Rossiya Federatsiyasiga davlat tashrifi chog'ida mehnat migratsiyasi bo'yicha muhim kelishuvga erishildi. Mamlakatimizning bu boradagi pozitsiyasi aniq: odam qaerda bo'lsa ham ishlashi, oilasi, bola-chaqasini boqishi kerak. Lekin u halol mehnat qilishi, qonuniy yo'l bilan daromad topishi lozim. Buning uchun davlatimiz barcha sharoitlarni yaratib berayotgani e'tiborga molik.

Bugungi kunda ijtimoiy-ma'naviy muhitni va aholi turmush sharoitini yaxshilash, yoshlarni turli diniy ekstremistik oqimlar ta'siridan asrash masalasi barchamiz uchun asosiy masala bo'lib turibdi. Respublikamizda jaholatga qarshi ma'rifat tashabbusi bilan amaliy ishlar olib borilayapti. Shuning uchun yo'ldan adashgan o'smirni darrov dushmanga chiqarmasdan, uni o'zimizning farzandimiz, deb bilishimiz kerak.

Biz ko'pincha bolam maktabda, o'qishda yoki chet elda ishlayapti, deb xotirjam yuramiz. Lekin bizning bunday soddaligimiz, beparvoligimizdan dushmanlar makkorlik bilan foydalanmoqda. Jonu jahonimiz bo'lgan farzandimiz ular qo'lida qurolga aylanib qolsa, buning uchun kim aybdor? O'zimiz emasmi? Shuning uchun maktab, litsey va kollejlardagi, oliy o'quv yurtlaridagi ta'lim-tarbiya, birinchi navbatda, davomat masalasiga nihoyatda jiddiy e'tibor berishimiz shart. Bironta o'quvchi yoki talaba uzrsiz o'qishga kelmay qo'ysa, ta'lim maskani ham, oila ham, mahalla, hokimiyat idoralari ham bu borada sergak tortishi, buni favqulodda holat deb baholashi kerak. Ana shunday nazorat tizimi samarali va o'zaro bog'liqlikda ishlaydigan bo'lsa, albatta, biz vaziyatni qo'lga olib, uni ijobiy tomonga o'zgartira olamiz. Yurtboshimiz alohida ta'kidlaganidek, joylarda maxsus hisobga olingan fuqarolarning turmush sharoiti, ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli, muammolarini o'rganish, ushbu toifa shaxslar nega radikallashib ketganining sabablarini har tomonlama chuqur tahlil etish lozim. Ana shu ishlarning natijalari bo'yicha

davlat va jamoat tashkilotlari faoliyatida qo'llash uchun aniq tavsiya va takliflar ishlab chiqishni bugun hayotning o'zi talab etmoqda. Agar biz shu yo'nalishdagi ishlarni avvalgidek davom ettiradigan bo'lsak, ya'ni umumiy profilaktika ishlarini yoshlar radikal diniy oqim a'zosiga aylanganidan so'ng o'tkazadigan bo'lsak, bunday xavf-xatarga qarshi samarali kurasha olmaymiz.

Oila-jamiyatning tayanchi. Farzandlarimiz ongida elu yurtga, Vatanga muhabbat tuyg'ulari oilada, yashab turgan mahallada shakllanadi. Mamlakatning ertangi kuni, tinch va obod bo'lishi eng oldin mana shu kichik jamiyatda o'sib-unayotgan bolalarimizga bog'liq. Qaysi oilada, qaysi mahallada tarbiya yaxshi yo'lga qo'yilar ekan, o'sha oila, o'sha mahalla gullab-yashnaydi.

Farzand tarbiyasini qachondan boshlamoq kerak?, degan savol ko'pchilikni o'ylantiradi. Ko'pchilik olimlar unga turlicha javob berib kelganlar. Xususan, Ibn Sino bola tarbiyasi bilan uning tug'ilishidan avvalroq, ona qornidan boshlaboq shug'ullanish lozim, deb javob bergan.

Oila, odob-axloq va ta'lim-tarbiyaga e'tibor qon-qonimizga singib ketgan burchlarimizdandir. "Bir bolaga yetti qo'shni ota-ona" degan ibratli maqol ham aynan xalqimizga xos. Mana shu maqolning o'zi ham farzand tarbiyasi, oilaparvarlik biz uchun nechog'lik muhim ekanini bildiradi. Mahalla ahli, ayniqsa keksalar ko'chada nobop ish qilayotgan bola oldidan hech qachon beparvo o'tib ketmagan, shu zahotiyiq tanbeh berib to'g'ri yo'lga chaqirgan. Zero, har tomonlama chiroyli, odobli, go'zal xulqli bo'lish, nafsni poklashga buyuruvchi muqaddas dinimiz oilaga katta ahamiyat beradi.

Oiladagi muhit ota-ona o'z ma'suliyatlarini his qilishi bilan barqaror bo'ladi. Bolalarning odobli bo'lib ulg'ayishi uchun ota-ona bilan bir qatorda mahalla-kuy ham katta ibrat maktabidir. "Qush uyasida ko'rganini qiladi", deb bejiz aytmagan xalqimiz. Farzand tarbiyalayotgan ota-ona har bir harakati, yurish turishi, muomalasi, boshqalar bilan o'zaro munosabatida olijanob fazilatlarni namoyon eta bilishi kerak. Chunki bola tabiatan nihoyatda taqlidchan va kuzatuvchan bo'ladi.

Albatta bola tarbiyasi o'ta murakkab va ma'suliyatlidir. Bu har bir ota-onadan o'z ustida muntazam ishlashni, bolalar tarbiyasiga oid barcha ma'lumotlardan baxobar bo'lib borishni talab etadi. Farzand tarbiyasi bu shunchaki tajriba, oddiy ko'rsatma va bilimlar jamlanmasi emas, balki o'z ichiga diniy-axloqiy bilimlar, tibbiyot, etika, psixologiya, pedagogika kabi sohalariga oid bilimlarni ham qamrab oladigan murakkab jarayondir.

Bugungi kunda oilaviy tarbiyaning qiyinlashuvi shundaki, birinchidan, jamiyat taraqqiy etib borgani sari har tomonlama yetuk insonni shakllantirish talablari ortib boraveradi. Bu esa oilada bolaga estetik, jinsiy tarbiya, axloqiy tarbiya berish sifati va ko'lamini oshirish talabini qo'yadi. Ta'lim-tarbiya, odob-axloq bolalikdan berilgani ma'qul. Rasululloh (a.s.): "Birontangiz o'z farzandlaringizni tartib-intizomga o'rgatsa, bu har kuni sadaqa bergandan yaxshiroqdir", deya marhamat qilganlar.

Bolalarni intizomga o'rgatish oila mustahkamligiga asos bo'ladi. Islom shu ma'noda ota-onalarni o'z farzandlariga sog'lom tarbiya berishga rag'batlantiradi. Hadisi sharifda "Farzandlaringizni hurmat qiling va ularni yaxshi xulq bilan xulqlantiring" deb ta'kidlangan. Farzand tarbiyasi jarayonida bola huquqlarining kamsitilmasligi talab etiladi. Oilaviy tarbiya ijtimoiy tarbiyaga nisbatan bolalarning ruhiy olamiga, hissiyoti va tuyg'ulariga chuqur ta'sir ko'rsatadi.

Yoshlarning qalbi va ongida sogʻlom hayot tarzi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat-ehтиrom tuygʻusini shakllantirishda, har jihatdan barkamol etib tarbiyalashda buyuk mutafakkir ajdodlarimiz merosi katta ahamiyat kasb etadi. Zero, hayotning asl mazmun-mohiyatini anglab yetishga oʻz umri va salohiyatini bagʻishlagan allomalarimizning asarlarida sogʻlom avlod tarbiyasi bilan bogʻliq masalalarga alohida oʻrin berilgan.

Sharq allomalari oʻz asarlarida farzandlarga tarbiya va taʼlim berish, uni maʼrifatu madaniyatga yetaklash muammolariga eʼtibor berganlar.

Buyuk mutafakkirlar farzand tarbiyasi, goʻzal axloqning inson kamolotiga sabab boʻluvchi yuksak fazilat ekanini taʼkidlaganlar. Jumladan, Imom Buxoriyning “al-Adab al-mufrad hadislar toʻplami, Abu Lays Samarqandiyning “Tanbehul gʻofiliyn” asarlarida farzandlarga yuksak insoniy fazilatlarni kamol toptirish tarannum etilgan.

Yurtimiz ulamolari oʻz asarlarida farzandining chiroyli odobidan umid qilgan ota-ona, uni muntazam ravishda husni xulq asosi boʻlgan muomala odobining quyidagi qirralari bilan tanishtirib borishi muhim ekanini alohida taʼkidlaganlar:

- farzandingiz odamlar bilan muomalada shirinsoʻz, muloyim, bosiq va kamtar boʻlishiga eʼtibor qarating;

- odamlar xursandchiligini baham koʻrish, gʻam-anduhidan qaygʻurish, mol-mulkiga xiyonat qilmaslik, yaxshilikka chorlab, yomonlikdan qaytarish husni xulq egalariga xos fazilatlardandir. Shuning uchun farzandingizga ana shu xislatlarni bolalikdan singdirish payida boʻling;

farzandingizga oʻzgalar bilan muomala chogʻida boshqalarni gʻiybat qilish, oʻzgalarni mensimaslik, obroʻsi, boyligi yoki mansabiga qarab munosabat koʻrsatish ham odobsizlik ekanini uqtirib boring;

- yoshi ulugʻ kishilar, ustozlar bilan muomalada ularning koʻziga tik boqmay, gaplarini jim tinglash, savollarigagina javob qaytarish, buyruqlarini sidqidildan bajarish ham bolalar qalbiga jo qilishga eʼtibor bering.

Ota-bobolarmiz azaldan oʻgʻil qizlarning goʻzal xulqli, odobli boʻlishiga katta ahamiyat berganlar. Binobarin, islom dinida ham axloq imon qatoriga qoʻyiladi. Farzandlarimizga shunday tarbiya berayliki, ular oʻz ota-bobolariga, oʻz tarixi, Vatani, ona tiliga, millati, diniga va anʼnalariga sodiq boʻlib kamol topishsin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. “Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish toʻgʻrisida” PF-5618-son Farmoniga ilova qilingan “Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish konsepsiyasi”. Toshkent.: 2019 yil 9 yanvar.
2. Mirziyoyev Sh.M. 2020 yil yoshlarga oid davlat siyosatida tub burilish yili boʻladi. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi maktabda yoshlar bilan uchrashuv. Toshkent.: 2019 yil 27 dekabr.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yoshlar maʼnaviyatini yuksaltirish, ularning boʻsh vaqtini mazmunli tashkil etish boʻyicha muhim vazifalar. Toshkent.: 2019 yil 19 mart
4. Abu Nasr Farobiy. Fozil odamlar shahri. Toshkent.: “Oʻqituvchi”, 1993 yil, 182-bet.
5. Abu Lays Samarqandiy. “Tanbehul gʻofiliyn”. Toshkent.: “Movarounnahr”, 1998 yil, 108-112-betlar.